COLOCVIU STRATEGIC
UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE
Nr. 7 (XIX)
Mai 2004

ADAPTAREA NATO LA NOILE REALITĂȚI ŞI CONDIȚII ALE SECOLULUI XXI. POLITICA DE SECURITATE ÎN AFARA SPAȚIULUI EUROPEAN

gl. bg. (r.) prof. univ. cons. dr. Constantin Gheorghe BALABAN

CONCLUZII

- Tendințele specifice de evoluție a spațiului de confruntare în secolul XXI sunt influențate de dinamica intereselor, de procesul de globalizare, de competiția pentru resurse şi sofisticarea mijloacelor de luptă.
- Transformarea şi înnoirea NATO, concomitent cu diversificarea misiunilor pe care şi le-a propus să le gestioneze vor permite participarea forțelor aliate şi la misiuni în afara zonei tradiționale de responsabilitate.
- Un argument care susține noua orientare a Alianței, de a-şi proteja securitatea dincolo de granițele tradiționale şi de a se implica activ în lupta împotriva terorismului, este prezența în Afganistan - *"prioritatea numărul unu a Alianței"*. Este "*obligația noastră să fim acolo"*, dar "*această decizie politică trebuie urmată şi de angajarea resurselor militare necesare*" declara Jaap de Hoop Scheffer, secretarul general al NATO[1].

1. Adaptarea NATO la noile realități şi condiții ale secolului XXI

Potrivit fostului secretar general al NATO, lordul George Robertson, prin adaptarea Organizației la noile realități şi condiții ale secolului XXI - *lupta împotriva terorismului şi noile probleme de securitate* - se va realiza cea mai mare reformă din istoria Alianței. Este un program imens, care constă atât în întărirea capacităților sale militare, cât şi într-o reformă profundă, o reducere severă a vechilor structuri.

Cu această ocazie, el a citat, în particular, sprijinul aliaților pentru *formarea forței internaționale de stabilitate în Irak* şi a amintit de noua provocare căreia NATO trebuie să-i facă față - *preluarea comandamentului Forței Internaționale de Asistență şi Securitate în Afganistan (ISAF*) - angajamente care trebuie să demonstreze noua capacitate de acțiune a NATO şi de asumare a responsabilității internaționale pentru a susține pacea şi stabilitatea[2].

Prin deciziile care se iau, Alianța trebuie să iasă din stagnare şi expectativă în fața noilor provocări globale, cum sunt: *statele totalitare, terorismul şi extinderea armelor de distrugere în masă*, fiind vorba de un nou NATO, un NATO a cărei transformare devine indispensabilă datorită noilor responsabilități în creştere în ceea ce priveşte operațiunile din afara Europei, aria sa tradițională de acțiune. Această "refondare" a NATO constă atât *în*

întărirea capacităţilor sale militare, cât şi într-o reformă profundă a *structurii comandamentului militar aliat.* Au fost luate în discuţie:

- *flexibilizarea Alianţei* prin reducerea cu 40% a numărului bazelor din Europa - ca parte a tendinţei de adaptare la noile ameninţări mondiale - şi crearea unei forţe NATO, formată din 20.000 de soldaţi care să se poată mobiliza într-un timp foarte scurt, ca forţe de elită de intervenţie rapidă, în măsură să intervină în orice colţ al lumii[3];

- *restructurarea cartierelor generale* prin crearea a două mari comandamente strategice[4], trei cartiere generale regionale de comandă[5], şase comandamente secundare (câte trei în nordul şi sudul Europei), precum şi prin închiderea a patru comandamente subregionale[6];

- *îmbunătăţirea dotării*[7] prin înlocuirea echipamentelor militare învechite cu avioane militare de transport, arme de precizie şi scuturi electronice de bruiaj care să corespundă noilor standarde[8].

2. *Politica de securitate în afara spaţiului european. Lupta împotriva terorismului şi noile probleme de securitate*

La reuniunea miniştrilor afacerilor externe din cele 19 state membre NATO, desfăşurată la Madrid (3 iunie 2003), Alianţa primeşte undă verde pentru misiuni în afara frontierelor sale obişnuite, afirmându-se dorinţa de a continua transformarea sa printr-o extindere şi mai mare a teatrului său operaţiuni, inclusiv până în Irak.

Conceptul global al forţei de reacţie a NATO - aprobat de miniştrii apărării la reuniunea de la Bruxelles din 12-13 iunie 2003, ale cărei dimensiuni nu au fost încă definite - prevede dotarea NATO cu o *capacitate de acţiune rapidă* care poate fi *mobilizată şi desfăşurată în timp foarte scurt în orice zonă a lumii*, sporind, începând cu 2004, eficienţa acţională şi de comandă a noii Alianţe[9]. Indicând terorismul ca principala preocupare a NATO, accentul va trebui pus pe crearea forţelor speciale, pe dezvoltarea celor mobile, pe consolidarea Forţei de Reacţie Rapidă (FRR) a Alianţei. Va spori, de asemenea, determinarea Alianţei în privinţa participării la unele misiuni de asistenţă internaţională post-conflict, gen ISAF în Afganistan, eventual sub mandat ONU.

Prin aceste măsuri, NATO se plasează în primele rânduri ale războiului global împotriva terorismului internaţional, cea mai violentă ameninţare la adresa securităţii mondiale, alături de proliferarea armelor de distrugere în masă. Este un nou tip de război, un război care va trebui să fie dus în fiecare parte a acestei lumi, din păcate. NATO este acum pe calea cea bună şi îşi "*reface sănătatea*" după cum spunea şi Marc Grossman, adjunct al secretarului de stat american. De asemenea, potrivit precizărilor fostului secretar general al NATO, Lordul George Robertson, din 24 iunie 2003, Alianţa elaborează **o nouă strategie** pentru a face faţă ameninţărilor apărute după 11 septembrie 2001, iar propunerile Belgiei referitoare la modificarea Legii competenţei universale permit evitarea unei crize majore în cadrul Alianţei. Strategia de securitate a SUA şi a Europei[10] sunt în continuare compatibile, în pofida divergenţelor cauzate de războiul din Irak. Decizia de a oferi sprijin militar extins pentru divizia poloneză din Irak reprezintă, de asemenea, un pas uriaş înainte pentru alianţa veche de 55 de ani, care se adaugă deciziei de a prelua comanda Forţei Internaţionale de Menţinere a Păcii în Afganistan.

Pentru a-şi definitiva schimbarea centrului de greutate de la Europa, din perioada Războiului Rece, la noile ameninţări la adresa securităţii din Asia şi Orientul Mijlociu "*este crucial ca NATO să aibă succes în Afganistan, în Irak şi în eforturile de a-şi mări capacitatea militară. Şi să rămână deschisă unei contribuţii în soluţionarea conflictului din Orientul Mijlociu*"[11].

Spiritul cooperării NATO-Rusia are "*claritatea cristalului*", aşa cum declara Lordul Robertson, fiind "*una din cele mai importante schimbări aduse de Alianţă*" în anii mandatului său[12]. Un argument care susţine această importantă schimbare este întrunirea din 2 aprilie 2004 de la Bruxelles a Consiliului NATO-Rusia în noul format "27" - cei 26 de membri ai Alianţei şi reprezentanţii Rusiei - şi semnarea acordurilor[13] referitoare la deschiderea de birouri de legătură ale Rusiei în cadrul celor două mari structuri de comandă ale Alianţei: Comandamentul pentru Operaţii[14] şi Comandamentul pentru Transformare[15]. Sub incidenţa aceleiaşi înţelegeri, se înscrie şi încadrarea cu personal suplimentar a Misiunii de Legătură a NATO la Moscova. Odată cu apropierea Summit-lui de la Istanbul şi a reuniunii Grupului G8, din iunie 2004, liderii de la Bruxelles pun accentul, tot mai mult, şi pe implicarea NATO în Africa de Nord, cu scopul de a încuraja reformele în domeniile apărării şi cel economic, de a îmbunătăţii

securitatea în regiune şi de a apăra drepturile femeilor[16].

Analiza atentă a tuturor acestor transformări complexe şi de profunzime din interiorul şi din sistemul de conexiuni al Alianţei Nord-Atlantice evidenţiază articularea tot mai explicită a proceselor de reechilibrare internă şi externă a Alianţei, dar, mai ales, **CONTURAREA ROLULUI NATO DE GENERATOR AL UNUI NOU SISTEM GLOBAL AL SECURITĂŢII** - procesele "fierbinţi" din spaţiul Orientului (Afganistan şi Irak, cu deosebire), probând asumarea de către Alianţă a funcţiei securităţii globale, funcţie verosimilă şi, credem, necesară.

3. Necesitatea întăririi contribuţiei NATO la lupta împotriva terorismului din întreaga lume

Pe fondul evenimentelor tragice de la Madrid, din 11 martie 2004, dar şi atacurilor ulterioare desfăşurate în Irak şi Uzbekistan[17], Consiliul Nord-Atlantic, reunit la Bruxelles (2 aprilie 2004), a pus un accent sporit pe necesitatea întăririi contribuţiei NATO la lupta împotriva terorismului din întreaga lume.

Declaraţia cu privire la terorism respinge categoric terorismul, indiferent de motivaţiile sau de formele sale de manifestare, afirmându-se decizia de a lupta cu hotărâre împotriva acestui „*flagel care pune în pericol valorile sub semnul cărora ne-am reunit: în special libertatea bazată pe principiile democraţiei, libertatea individului şi statului de drept*". NATO asigură o dimensiune transatlantică esenţială în lupta împotriva terorismului, care necesită „*cea mai strânsă cooperare posibilă între Europa şi America de Nord*".

În afara acestor măsuri, în Declaraţia adoptată în cadrul sesiunii Consiliului Nord-Atlantic din 2 aprilie 2004, au mai fost evidenţiate şi alte aspecte legate de întărirea cooperării Organizaţiei pe probleme teroriste cu statele partenere[18], cu organisme şi organizaţii internaţionale interguvernamentale – ONU, OSCE şi Uniunea Europeană.

NOTE DE FINAL

1 Jaap de Hoop Scheffer, noul secretar general al NATO, la întâlnirea avută cu presa, cu ocazia Seminarului anual la nivel înalt "*Capacităţile militare ale secolului XXI: ce am învăţat şi încotro ne îndreptăm*", Norfolk, SUA, 6 aprilie 2004.

2 În viziunea lui Peter Struck, ministrul german al apărării, implicarea directă în Afganistan şi sprijinul logistic oferit Poloniei în Irak sunt primii paşi ai Alianţei în noul sistem de securitate globală în care nu mai există războaie tradiţionale, ci trebuie dezvoltat un nou concept pentru combaterea terorismului.

3 Se dorea ca un nucleu al acestei forţe, respectiv între 5.000-6.000 de oameni, să poată deveni activ în luna octombrie 2003, iar restructurarea bazelor şi redislocarea lor să ia în calcul, în primul rând, "*consideraţiile politice ale Alianţei…*" pentru buna funcţionare, în condiţiile în care numărul membrilor va creşte de la 19 la 26 în anul 2004. Unele state precum Spania şi Grecia nu agreau aceste schimbări, explicabile pentru Grecia prin pierderea bazei de la Larisa, iar pentru Spania a unei baze de lângă Madrid. În legătură cu această problemă, Associated Press nota "*disputa pe marginea stabilirii viitoarelor baze NATO ameninţă reformele de modernizare a Alianţei*".

4 Unul la Mons, în Belgia, unde se află în prezent Comandamentul Suprem al forţelor aliate din Europa (SHAPE) - ca centru operaţional de comandă al NATO pentru conducerea operaţiunilor militare, iar celălalt la Norfolk, statul american Virginia, prin devenirea fostului cartier general al Alianţei în "centru de transformare" cu misiunea de modernizare militară a NATO.

5 Brunssum, în Olanda; Neapole, în Italia şi unul maritim de mici dimensiuni la Oeiras, în Portugalia.

6 Lordul George Robertson, Secretatul General al Alianţei, la acea vreme, argumenta că eficienţa militară trebuie să fie singurul criteriu al structurilor de comandă ale NATO.

7 Statele europene nu alocă bugete destul de mari pentru apărare în pofida iniţiativelor recente de constituire a unei forţe europene de intervenţie rapidă. (Precizări ale fostului secretar general al NATO, lordul George Robertson, 24 iunie 2003).

8 În plus, secretarul american al apărării, Donald Rumsfeld, le-a cerut miniştrilor din ţările europene să adopte tactica americană din Irak şi să-şi transforme masivele forţe armate în unităţi mai uşoare, capabile să se deplaseze rapid pe orice teren.

9 Vechii structuri de forţe îi va lua, treptat, locul o nouă structură de forţe bazată pe capacităţi, cu niveluri graduale de reacţie. Prin consecinţă, statele membre vor fi obligate să aloce mai multe resurse pentru achiziţionarea de

mijloace de contracarare a armelor NBC şi echipamente moderne pentru desfăşurarea rapidă a forţelor în viitoarele teatre de operaţii.

[10] Documentul privind strategia Uniunii Europene, adoptat în unanimitate la summit-ul de la Porto Carras, arată o convergenţă a gândirii strategice.

[11] George Robertson, secretarul general al Alianţei până la 31 decembrie 2003. Washingtonul este de părere că ar putea fi utilă şi existenţa unui mecanism de supraveghere*,* deşi SUA şi Israelul se opun de ani de zile oricărei ingerinţe militare internaţionale în acest conflict.

[12] George Robertson, declaraţie după reuniunea ministerială a Consiliului NATO-Rusia din decembrie 2003, ultima prezidată în calitate de Secretar General al Alianţei.

[13] Cu acest prilej, Jaap de Hoop Scheffer, aflat în vizită la Moscova pe 7 şi 8 aprilie 2004, s-a întâlnit cu preşedintele Rusiei, cu membri ai Dumei şi alţi înalţi demnitari ruşi – ministrul apărării, ministrul de externe, secretarul de stat al Consiliului Securităţii. Discuţiile purtate au vizat relaţiile NATO–Rusia, lupta împotriva terorismului, precum şi controlul şi reducerea proliferării armelor de distrugere în masă. "*Dorim să cooperăm. Avem nevoie de Rusia şi Rusia are nevoie de noi. Trăim într-o lume plină de pericole. Le putem face faţă doar împreună*" declara, într-un interviu la un post de radio moscovit, secretarul general al Alianţei, consfinţind ataşamentul la politica predecesorului său. Pentru detalii, vezi "Observatorul Militar", Nr. 16 (22-28 aprilie 2004), p. 5, www.presamil.ro.

[14] Allied Command Europe, Mons, Belgia.

[15] Allied Command Transformation, Norfolk, Statele Unite ale Americii.

[16] Iniţiativa NATO de a intensifica cooperarea în regiunea Africii de Nord şi a Orientului Mijlociu vine în sprijinul procesului iniţiat de Uniunea Europeană pentru îmbunătăţirea situaţiei economice şi sociale a ţărilor din regiune şi a propunerilor americane de promovare a democraţiei în aceste zone. Pentru detalii, vezi *QUO VADIS? NATO şi Orientul Mijlociu*, în "Observatorul militar", Nr. 10 (10-16 martie 2004), p. 4, www.presamil.ro.

[17] Atacurile teroriste din 28 şi 29 martie 2004, din Buhara şi Taşkent, care au vizat forţele de ordine, şi acţiunile represive care le-au urmat s-au soldat cu aproape 50 de morţi, dintre care 33 militanţi islamici şi 10 poliţişti.

[18] Între care: implementarea Planului de Acţiune al Parteneriatului pe probleme de terorism cu ţările membre ale Dialogului Mediteranean (Algeria, Egipt, Iordania, Israel, Mauritania, Maroc şi Tunisia), iniţiat de Alianţă în anul 1994, şi realizarea de exerciţii comune NATO-Rusia.

RECOMANDĂRI

În contextul noului mediu de securitate – declara şi secretarul american pentru apărare, Donald Rumsfeld – este vital ca forţele armate să fie organizate, instruite şi ocupate pentru a putea fi desfăşurate într-o perioadă de timp cât mai scurtă acolo unde pot contribui la pacea şi stabilitatea lumii. Realizările Alianţei din ultimii doi-trei ani sunt *„uimitoare"*, aducând în sprijinul aprecierilor sale:

- prezenţa trupelor NATO dincolo de graniţele fizice ale Organizaţiei, preluarea responsabilităţilor asupra ISAF şi angajarea în securizarea echipelor de reconstrucţie din provinciile afgane;
- instituirea unei noi structuri de comandă, în care Comandamentul Aliat pentru Transformare poate oferi sprijinul necesar în faţa noilor provocări, care se adresează nu doar Alianţei, ci tuturor membrilor săi;
- Forţa de Răspuns va spori capacitatea Organizaţiei de a fi prezentă în toate focarele de conflict etc.

Alianţa va continua să fie *garantul securităţii europene*, dar se va implica tot mai mult în *soluţionarea problemelor majore ale securităţii regionale şi globale*.

***COLOCVIU STRATEGIC* este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce include rezumate ale temelor de cercetare ştiinţifică, conferinţelor, simpozioanelor, seminariilor, meselor rotunde, opinii şi puncte de vedere ale unor personalităţi de marcă din armată şi societate, din ţară şi străinătate, implicate în cercetarea ştiinţifică din domeniul securităţii.**

Publicaţie realizată cu sprijinul Editurii şi Tipografiei
Universităţii Naţionale de Apărare
Tehnoredactare computerizată: Alexandra SARCINSCHI
Supliment al revistei *IMPACT STRATEGIC*
ISSN: 1582-6511; B: 27203

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 410.52.20, Fax 410.03.64
e-mail: cssas@unap.ro
web: www.unap.ro